

Комерційна сексуальна експлуатація дітей і молоді

Ставлення до проблеми в деяких країнах
Центральної і Східної Європи

Огляд результатів якісного дослідження

Фонд «Нічий діти»
2015

Автор: Дорота Журковска

Це дослідження було зроблено в рамках проекту «Попередження сексуального насильства проти дітей і їх сексуальної експлуатації – комплексний підхід», фінансованого Фондом ОАК.

Авторське право © Фонд «Нічиї діти»

Фонд «Нічиї діти» (FDN)

03-926 Варшава, вул. Валечних, 59

тел. (48 22) 616 02 68; fdn@fdn.pl; www.fdn.pl

ЗМІСТ

	стор.
I. Предмет і контекст дослідження	4
II. Завдання і методика дослідження	8
III. Результати	13
Докладні результати по країнах	14
Болгарія	15
Литва	25
Латвія	35
Молдова	45
Польща	55
Україна	65
Порівняння результатів між країнами	75
Законодавчий контекст у країнах проекту	90
IV. Стислий огляд	92
Література	99

I. ПРЕДМЕТ І КОНТЕКСТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Цей розділ огляду підготовлено за матеріалами праці: Журковска, Д. (2015) Комерційна сексуальна експлуатація дітей і молоді. Ставлення поляків до проблеми у 2011-2014 рр.. Dzieko Krzywdzone, № X (X)

КОМЕРЦІЙНА СЕКСУАЛЬНА ЕКСПЛУАТАЦІЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ

У цьому огляді представлено результати міжнародного дослідницького проекту, реалізованого Фондом «Нічії діти» у 6 країнах Центральної і Східної Європи в рамках програми «Попередження сексуального насильства проти дітей і їх сексуальної експлуатації – комплексний підхід». У дослідженні вивчалось громадське ставлення до комерційної сексуальної експлуатації дітей і молоді.

ВИЗНАЧЕННЯ

КОМЕРЦІЙНА СЕКСУАЛЬНА ЕКСПЛУАТАЦІЯ ДІТЕЙ визначається як **вид сексуального насильства, коли дитина або третя особа отримує будь-яку компенсацію – грошима або в натуральній формі**. Це визначення було розроблено авторами Декларації та Порядку денного дій проти комерційної сексуальної експлуатації дітей, прийнятої у 1996 р. у Стокгольмі, до яких також приєднався уряд Польщі.

Комерційна сексуальна експлуатація дітей є **сучасною формою рабства**, коли до дітей ставляться як до **предметів сексу і комерції**.

Існують різні види такої експлуатації, зокрема: **дитяча проституція і порнографія, дитячий сексуальний туризм, торгівля дітьми для сексуальних цілей**, а також **шлюби з дітьми** (ECPAT International; FDN, 2012).

КОМЕРЦІЙНА СЕКСУАЛЬНА ЕКСПЛУАТАЦІЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ

ВИЗНАЧЕННЯ: РІЗНІ ВИДИ КОМЕРЦІЙНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ (Володарчик, Гамела, 2011)

- **Секс задля виживання** – вид експлуатації, коли діти не мають можливості задовольнити свої основні потреби (наприклад, отримати їжу) в інший спосіб, який є соціально прийнятним.
- **Амбіційна проституція** – коли проституція є засобом для досягнення вищого економічного і соціального статусу та мотивується бажанням належати до певної групи; у цьому випадку секс продається за гроші або модні чи коштовні речі.
- **Спонсорство** – надання сексуальних послуг в обмін на довготривалу фінансову підтримку, яка надається «спонсором» (який може сплачувати за оренду житла, навчання тощо).
- **Комерційний кіберсекс** – поширення фото та відео (на яких дитина роздягнена або у нижній білизні), обмін текстовими повідомленнями або повідомленнями через Інтернет сексуального змісту за плату або інші види винагороди (наприклад, поповнення рахунку мобільного телефону).

МАСШТАБ КОМЕРЦІЙНОЇ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ДІТЕЙ І МОЛОДІ

СВІТОВА ПРОБЛЕМА

Фахівці зазначають, що сексуальна експлуатація дітей є світовою проблемою. Вона постійно змінюється разом із процесами глобалізації, що тривають, та розвитком нових технологій, особливо інформаційних і комунікаційних (ECPAT International; FDN, 2012).

За оцінками Міжнародної організації праці щороку приблизно 1,2 мільйони дітей стають жертвами торгівлі людьми, переважно з метою комерційної сексуальної експлуатації або примусової праці. Комерційна сексуальна експлуатація дітей у дитячій проституції та дитячій порнографії є значним джерелом прибутку для організованих злочинних груп, які часто є міжнародними (FDN, 2012).

Проте масштаб комерційної експлуатації дітей на світовому рівні важко оцінити. Головними перешкодами для цього є відсутність послідовних систем збору та класифікації даних, відмінності різних законодавчих систем із різними підходами до класифікації справ, а також обмеженість даних офіційної статистики, яка включає лише випадки, що виявляються (Войтковська, 2012).

II. ЗАВДАННЯ І МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

- Оцінити **ставлення громадськості** до проблеми комерційної сексуальної експлуатації дітей у декількох країнах Центральної і Східної Європи.
- Отримати **моральні оцінки** щодо різних видів сексуальної поведінки дітей і молоді з комерційними цілями та їх поширеність на думку респондентів.
- З'ясувати думки респондентів щодо існування **груп ризику** з особливо високою ймовірністю залучення до такої сексуальної поведінки.
- Оцінити **рівень підтримки громадськості щодо запровадження покарань** за різні види сексуальної експлуатації дітей і молодих людей.

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Для виконання завдань дослідження у 6 країнах було проведено якісне дослідження з використанням однакового інструмента дослідження (анкети) протягом обмеженого проміжку часу (2014-2015 рр.). Досліджування виконувалося для вибірки, репрезентативної для всієї країни, що дало змогу порівнювати дані для різних країн.

Анкета містила шість запитань закритого типу, як з одним варіантом відповіді, так і з кількома. Респонденти висловлювали свої погляди щодо різних аспектів залучення дітей і молодих людей до комерційних форм сексуальної поведінки, зокрема щодо моральної оцінки такої поведінки; поширення її різних форм у країні на думку респондента; причини та мотивація такої поведінки; існування груп ризику – дітей і молодих людей, особливо вразливих до цієї проблеми; рівень підтримки респондентами запровадження покарання за надання та використання таких послуг.

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження проводилося у 6 європейських країнах: **Болгарії, Литві, Латвії, Молдові, Польщі та Україні.** У кожній країні опитування проводилося з використанням **вибірки, репрезентативної на національному рівні** (за винятком Болгарії, де отримані дані було зважено для отримання результатів, репрезентативних для всього населення). Залежно від місцевих умов і можливостей, дослідження проводилося з використанням комп'ютерних методів особистого опитування (CAPI), опитування телефоном (CATI) або через Інтернет (CAWI).

	Болгарія	Литва	Латвія	Молдова	Польща	Україна
Розмір вибірки	N=611	N=1000	N=1007	N=1015	N=988	N=1039
Час проведення	березень 2015	березень 2015	січень 2015	березень 2015	жовтень – листопад 2015	січень 2015
Метод	CATI	CAWI	CAWI	CAPI	CAPI	CAWI
Виконавець дослідження		RAIT				

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

У рамках дослідження вивчалися **4 види комерційної сексуальної експлуатації дітей і молодих людей**, стислі описи прикладів яких надавалися респондентам:

- **АМБІЦІЙНА ПРОСТИТУЦІЯ:** хлопець або дівчина віком 16 або 17 років має секс із дорослими партнерами в обмін за різні подарунки (наприклад, одяг, косметику, електронні прилади тощо).
- **СЕКС ЗАДЛЯ ВИЖИВАННЯ:** хлопець або дівчина віком 16 або 17 років із незаможної родини має секс в обмін на засоби існування, кошти на основні потреби, освіту тощо;
- **СПОНСОРСТВО:** хлопець або дівчина віком 16 або 17 років має секс з одним дорослим партнером (спонсором) в обмін на постійну фінансову допомогу;
- **КОМЕРЦІЙНИЙ КІБЕРСЕКС:** хлопець або дівчина віком 16 або 17 років показує свої фото або відео в оголеному вигляді в мережі Інтернет в обмін на гроші або інші види винагороди.

III. РЕЗУЛТАТИ

БОЛГАРІЯ

ЛИТВА

ЛАТВІЯ

МОЛДОВА

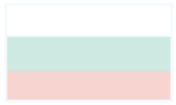

ПОЛЬЩА

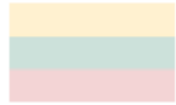

УКРАЇНА

Докладні результати по окремих країнах

БОЛГАРІЯ

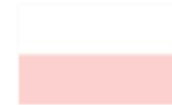
ЛИТВА

ЛАТВІЯ

МОЛДОВА

ПОЛЬЩА

УКРАЇНА

Докладні результати по окремих країнах:

УКРАЇНА

УКРАЇНА: ОГЛЯД РЕЗУЛЬТАТІВ

В Україні відом комерційної сексуальної експлуатації, який отримав найбільш негативну оцінку, виявилася **амбіційна проституція** - на думку **84%** респонденті така поведінка є аморальною або дуже аморальною.

Секс задля виживання сприймався як найменш неприйнятний. Проте значна більшість (**72%**) респондентів уважали таку поведінку аморальною або дуже аморальною.

Із розглянутих видів комерційної сексуальної експлуатації **спонсорство** та **амбіційна проституція** сприймалася як найбільш поширені або найбільш реальні проблеми. На думку **60 %** респондентів значну кількість людей в Україні залучено до такої поведінки.

60% респондентів уважали, що існують групи дітей і молодих людей, для яких ризик залучення до сексу в обмін на гроші або іншу є вищим. На думку більшості респондентів, до таких груп належать діти з проблемних родин і родин, де батьки не мають часу для своїх дітей, а також із **незаможних родин**.

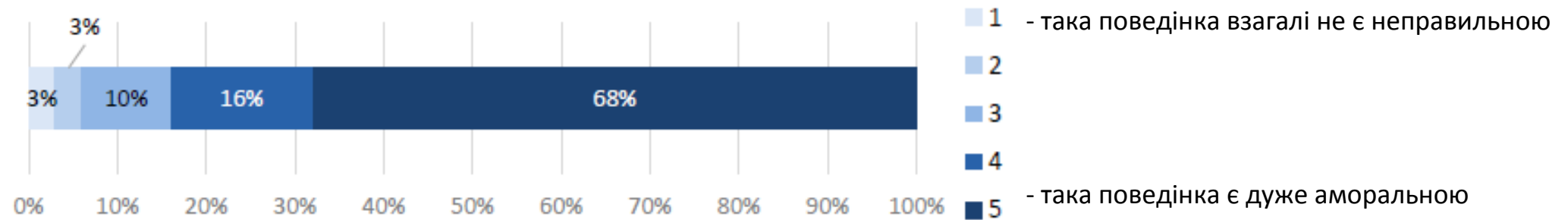

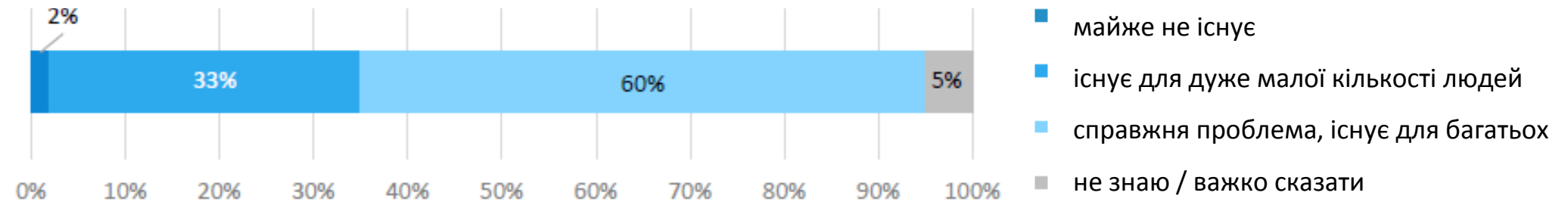
АМБІЦІЙНА ПРОСТИТУЦІЯ

Опис: хлопець або дівчина віком 16 або 17 років має секс із дорослими партнерами в обмін на різні подарунки (наприклад, одяг, косметику, електронні прилади тощо).

Моральна оцінка

Поширеність проблеми на думку респондента

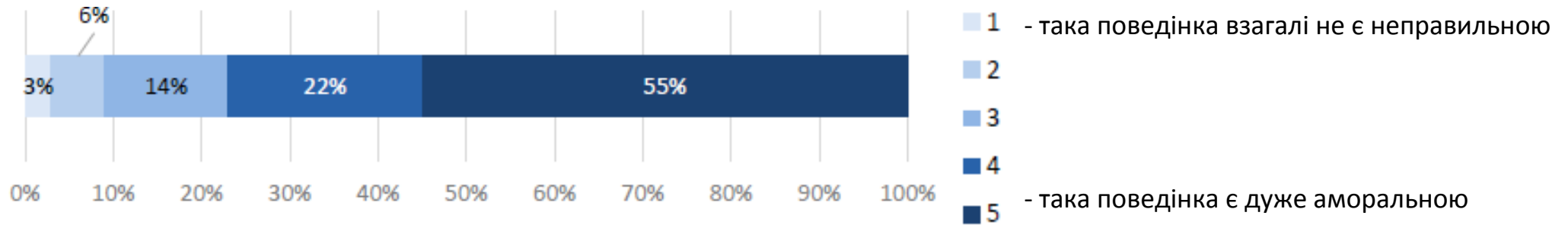
N = 1039

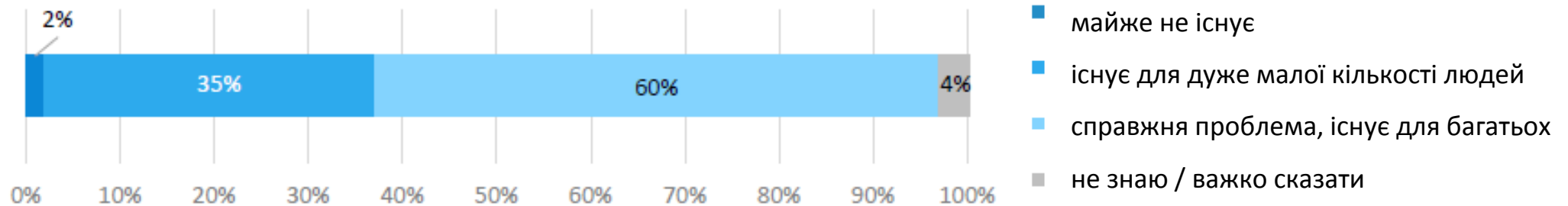
СПОНСОРСТВО

Опис: хлопець або дівчина віком 16 або 17 років має секс з одним дорослим партнером в обмін на постійну фінансову підтримку.

Моральна оцінка

Поширеність проблеми на думку респондента

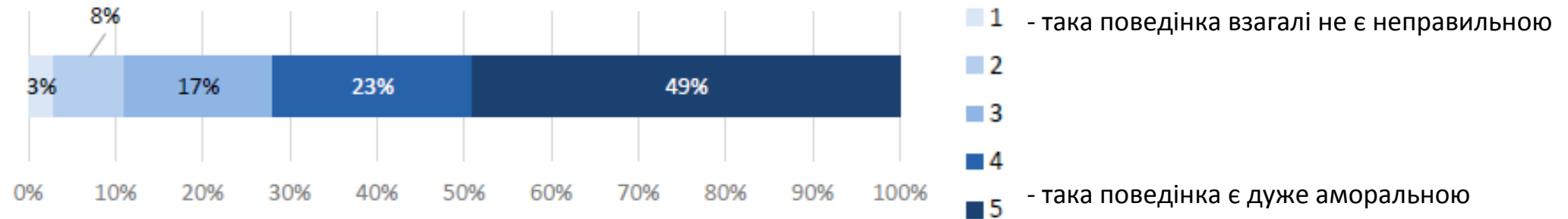
N=1039

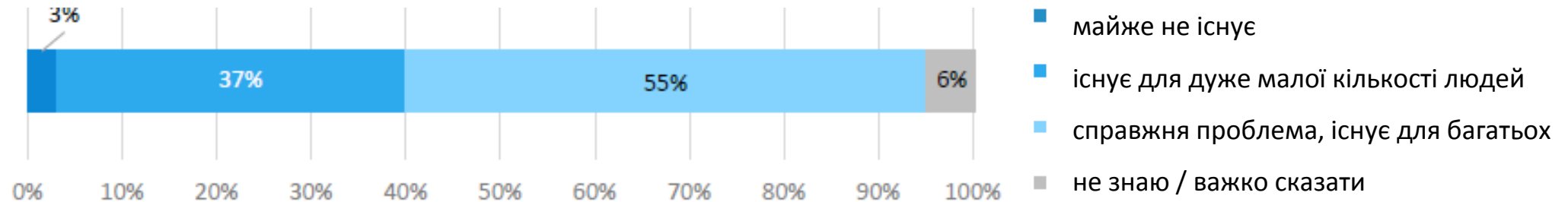
СЕКС ЗАДЛЯ ВИЖИВАННЯ

Опис: хлопець або дівчина віком 16 або 17 років має секс із дорослими партнерами в обмін на засоби існуванні, кошти на основні потреби, освіту тощо.

Моральна оцінка

Поширеність проблеми на думку респондента

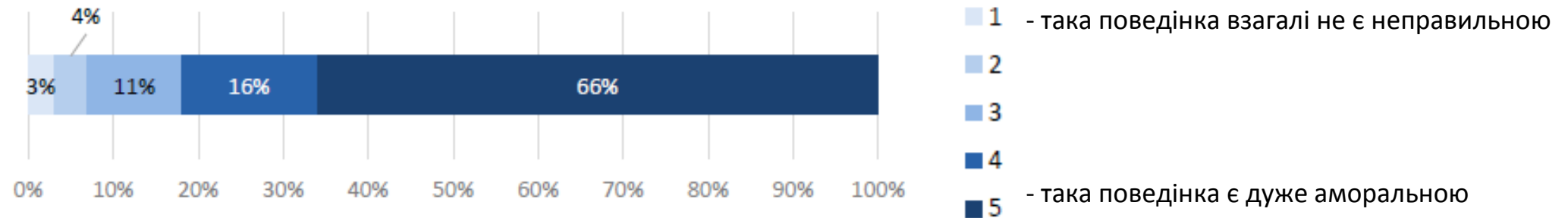
N = 1039

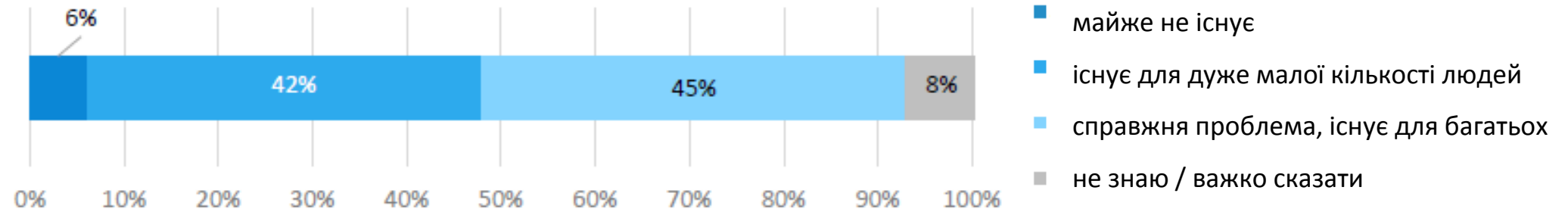
КОМЕРЦІЙНИЙ КІБЕРСЕКС

Опис: хлопець або дівчина віком 16 або 17 років розміщує **свої фото в оголеному вигляді в мережі Інтернет** в обмін на гроші або іншу винагороду.

Моральна оцінка

Поширеність проблеми на думку респондента

N = 1039

МОТИВАЦІЯ ДІТЕЙ І МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ НА ДУМКУ РЕСПОНДЕНТІВ

На вашу думку, чому діти та молодь до 18 років залучаються до надання сексуальних послуг в обмін на гроші або іншу винагороду? (запитання із декількома варіантами відповіді)

Вони хочуть мати модний одяг, електронні прилади тощо

Їх змушують важкі життєві обставини

Вони хочуть зробити враження на своїх однолітків

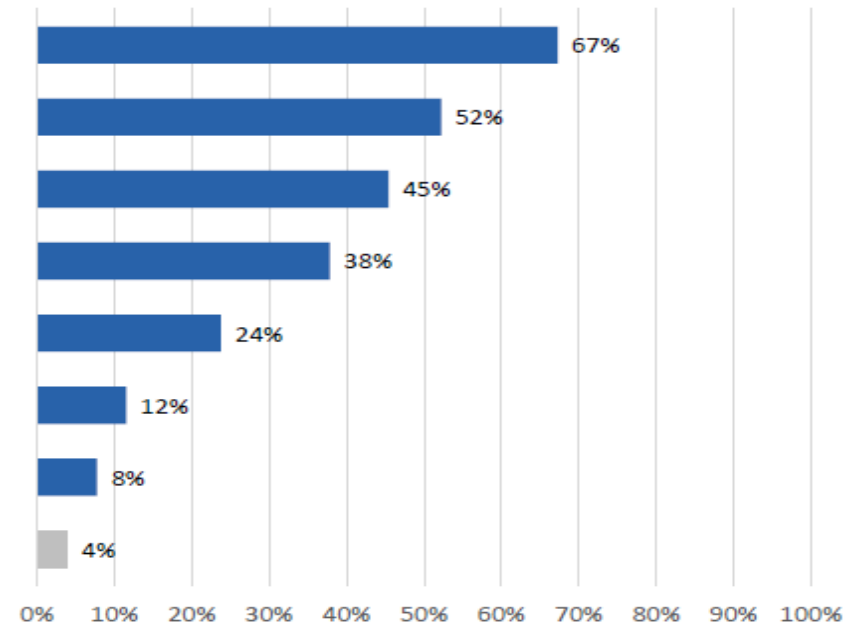
Цікавість, пошук пригод

Їх хтось змушує це робити

Вони хочуть отримати задоволення від сексу

Інше

Важко сказати

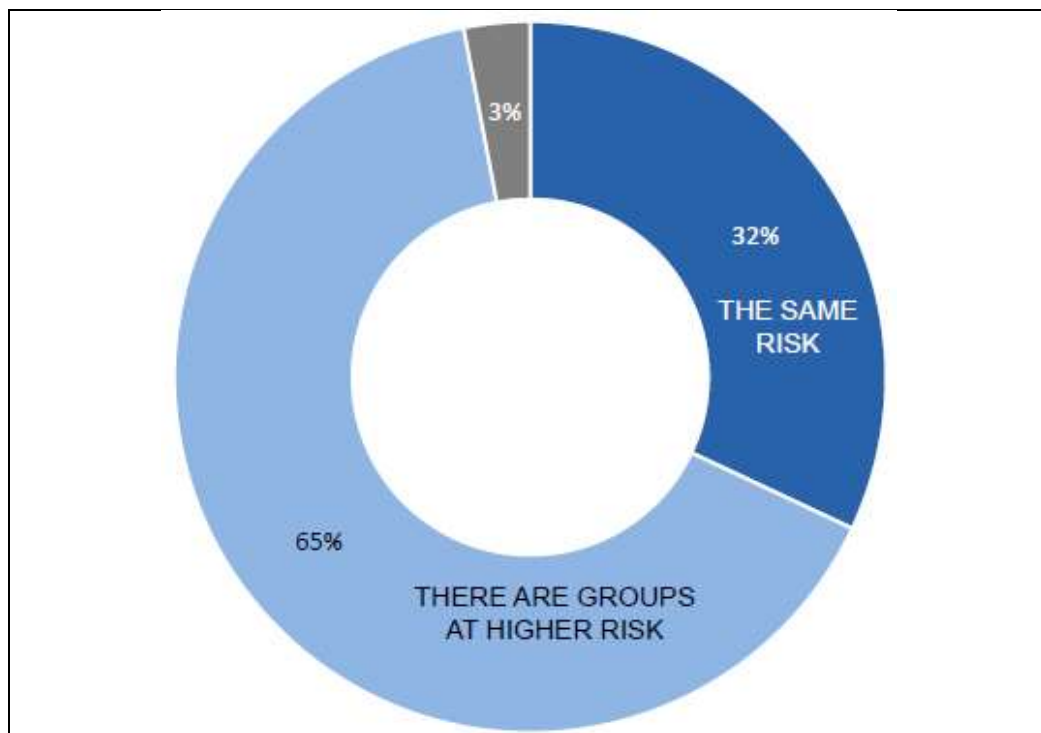

N=1039

ІСНУВАННЯ ГРУП РИЗИКУ

З яким із наступних тверджень ви погоджуєтеся більше всього?

- Ризик залучення до надання сексуальних послуг в обмін на гроші або іншу винагороду є однаковим для дітей і молоді з усіх груп / не залежить від оточення.
- Для деяких груп дітей і молоді ризик залучення до надання сексуальних послуг в обмін на гроші або іншу винагороду є вищим.
- Не знаю / важко сказати

N=1039

ГРУПИ РИЗИКУ

На вашу думку, для яких груп ризик залучення дітей і молоді до надання сексуальних послуг в обмін на гроші або іншу винагороду є вищим? (запитання з декількома варіантами відповіді)

N=1039 – в Україні це запитання ставилося всім респондентам.

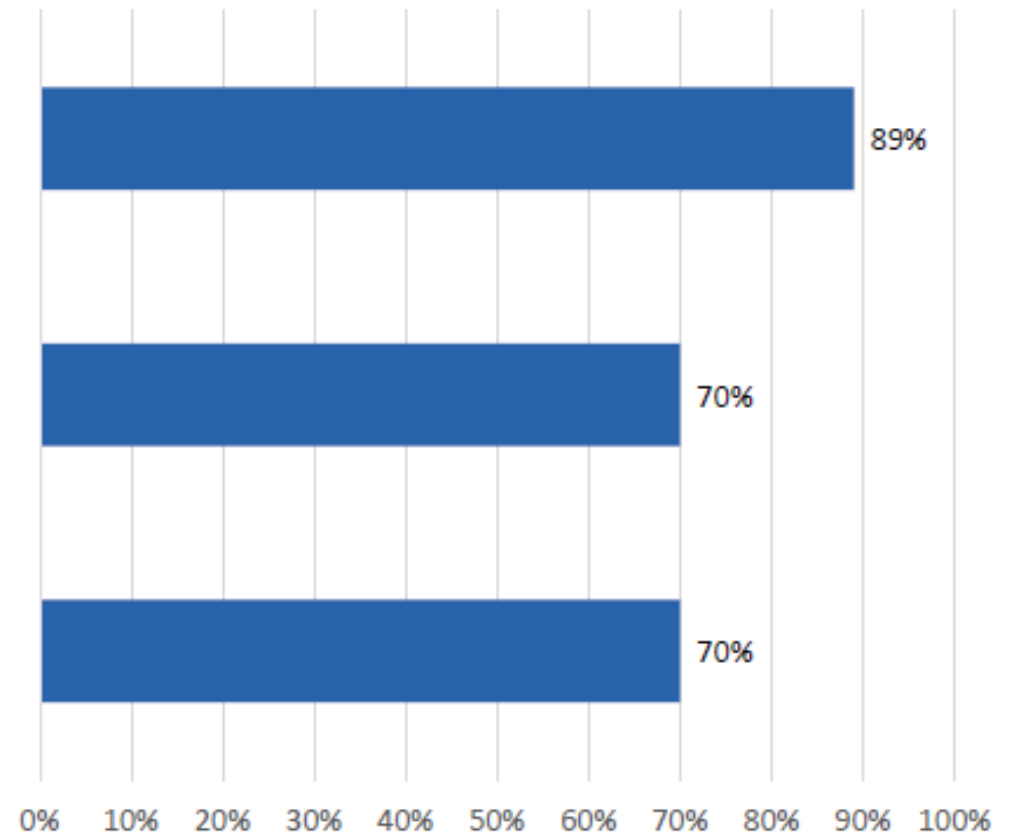
ПІДТРИМКА ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОКАРАНЬ ЗА РІЗНІ ВЧИНКИ

Чи вважаєте ви, що зазначені нижче вчинки **мають каратися за законом?**

Використання сексуальних послуг, які надають особи віком від 15 до 18 років за гроші або іншу винагороду, якщо це відбувається за ініціативою КЛІЄНТА.

Використання сексуальних послуг, які надають особи віком від 15 до 18 років за гроші або іншу винагороду, якщо це відбувається за ініціативою ДИТИНИ.

Надання сексуальних послуг особами віком від 15 до 16 років за гроші або іншу винагороду.

N=1039

БОЛГАРІЯ

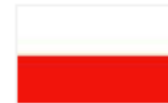
ЛИТВА

ЛАТВІЯ

МОЛДОВА

ПОЛЬЩА

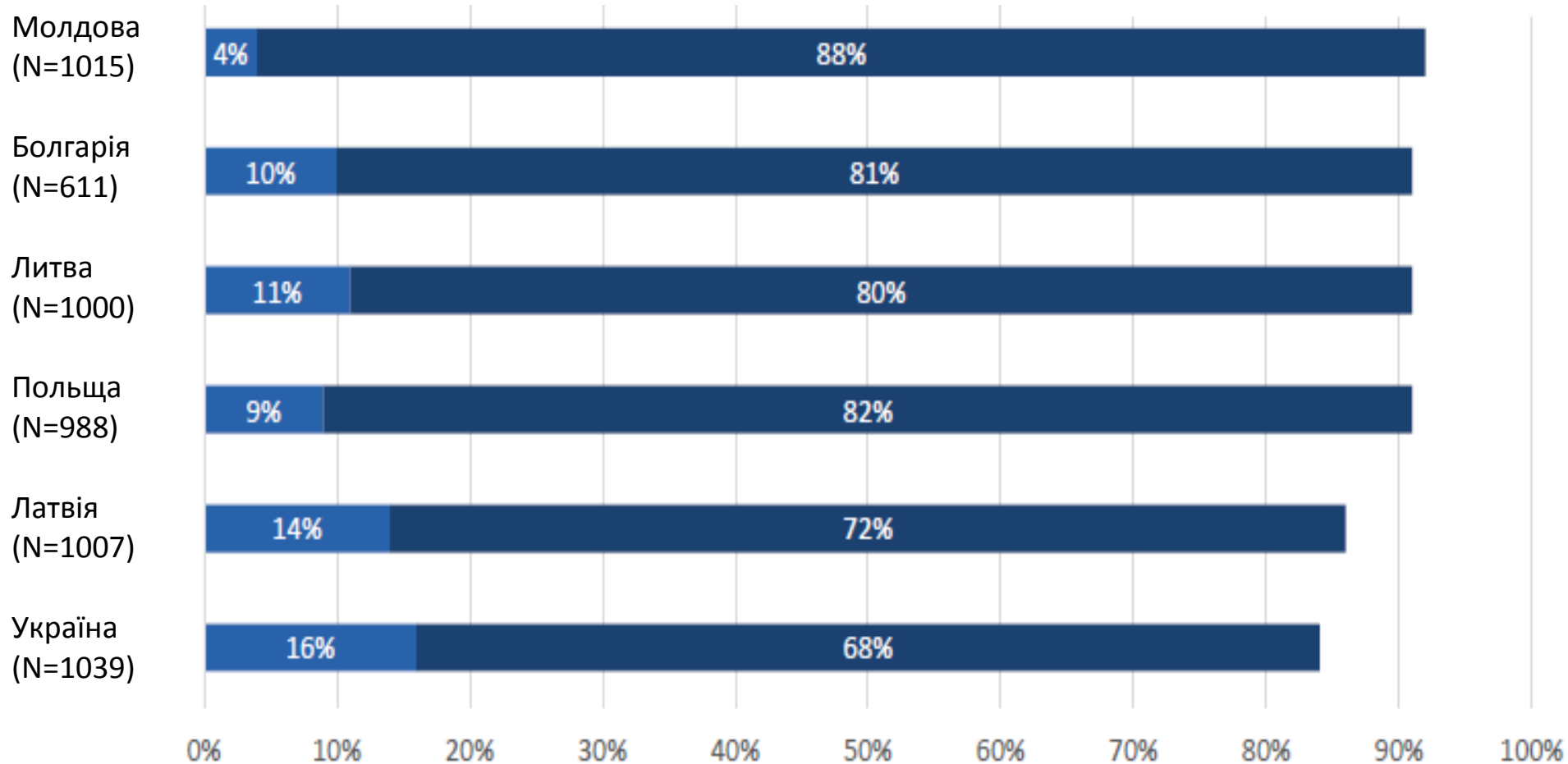
УКРАЇНА

Порівняння результатів для різних країн

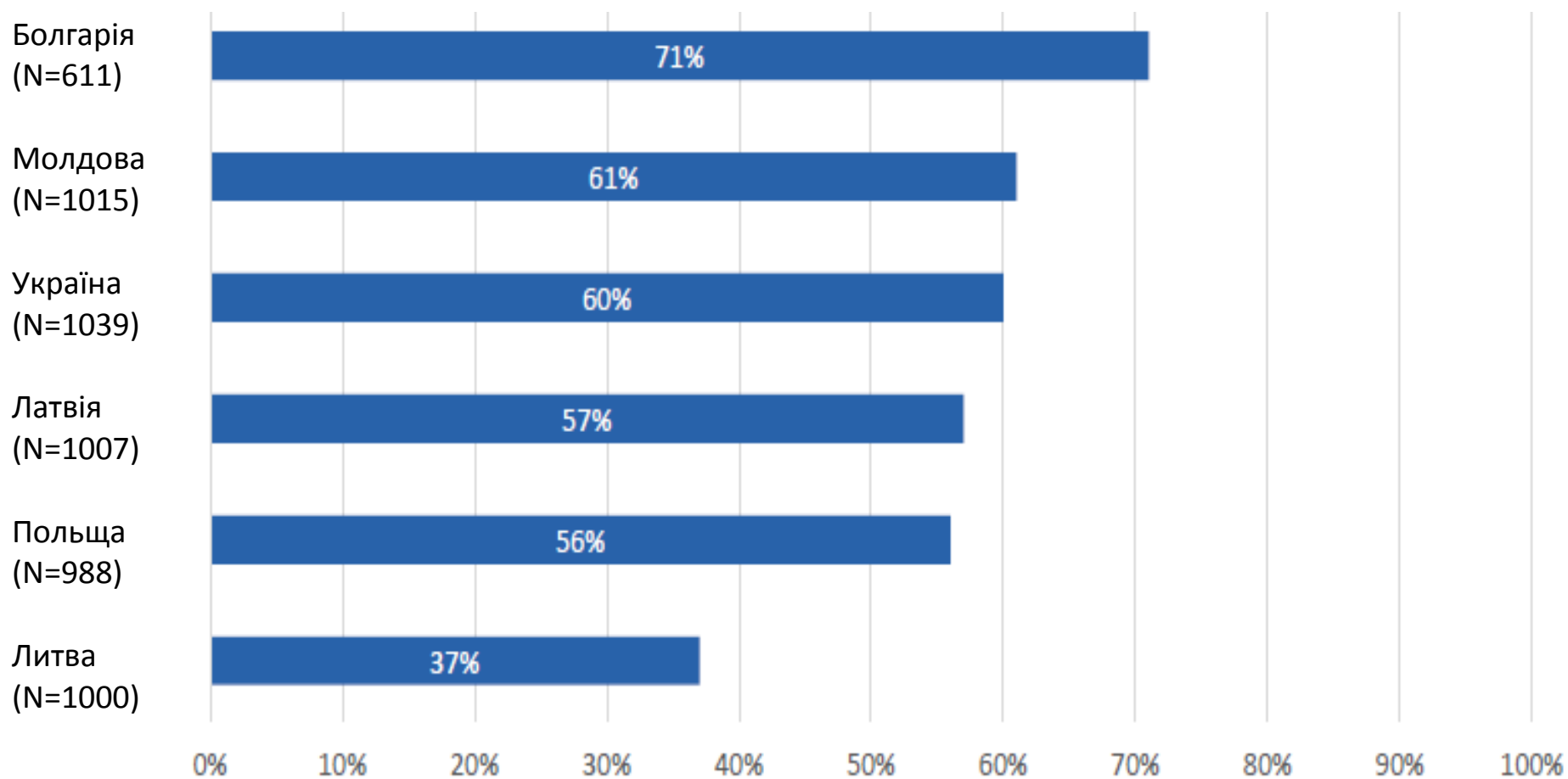
Амбіційна проституція: негативна моральна оцінка

■ 4 ■ 5 - така поведінка є дуже аморальною

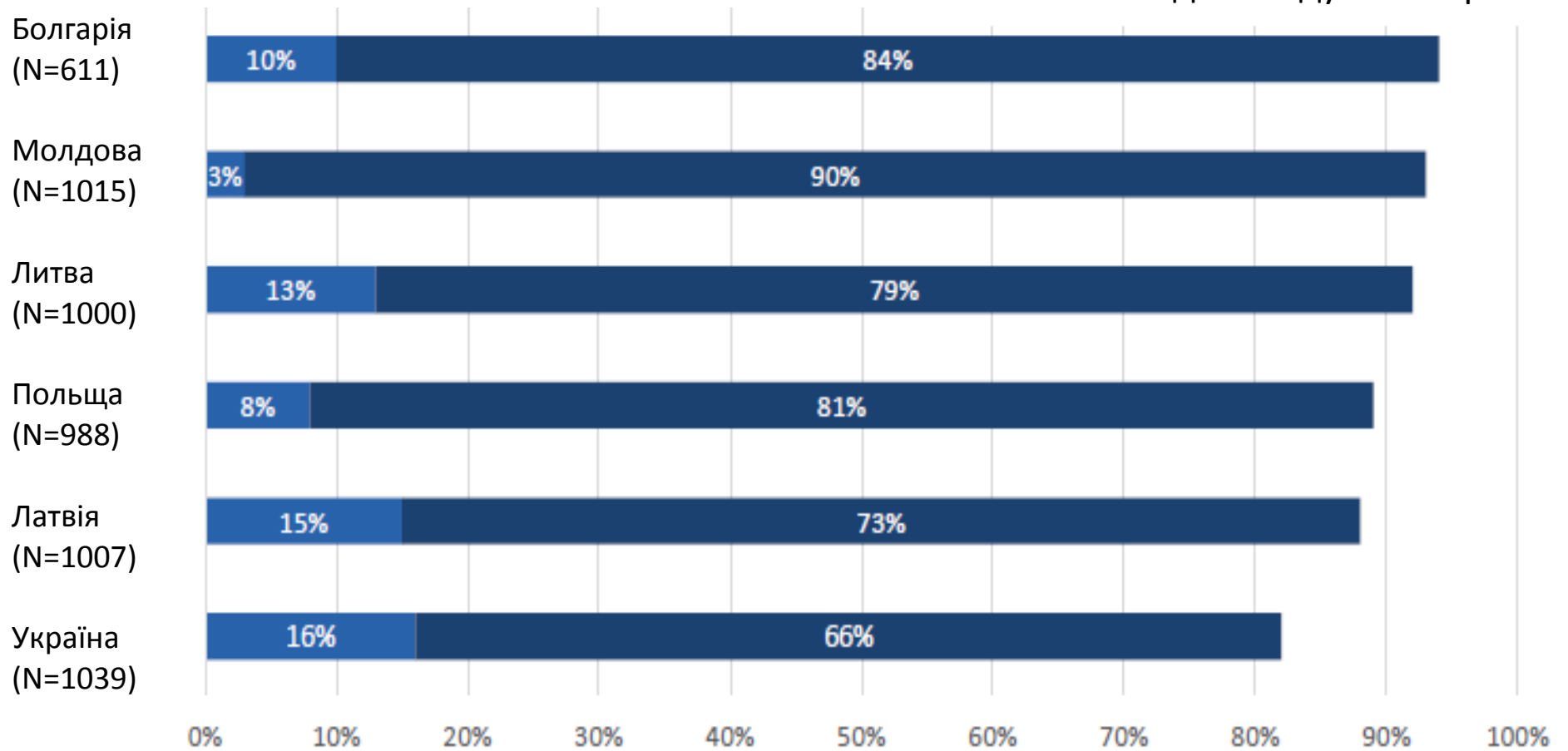
Амбіційна проституція як реальна проблема в країні

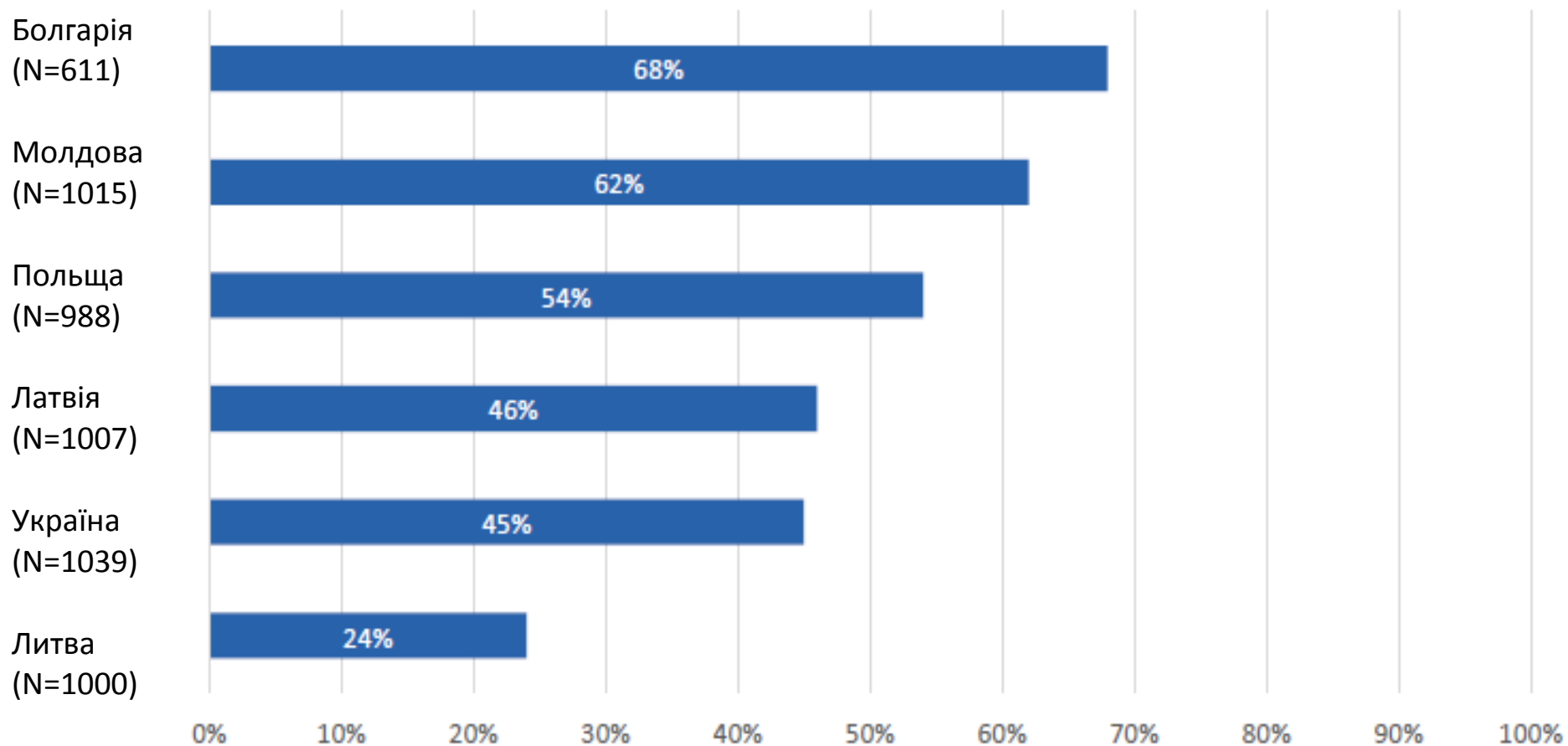
Комерційний кіберсекс: негативна моральна оцінка

■ 4 ■ 5 - така поведінка є дуже аморальною

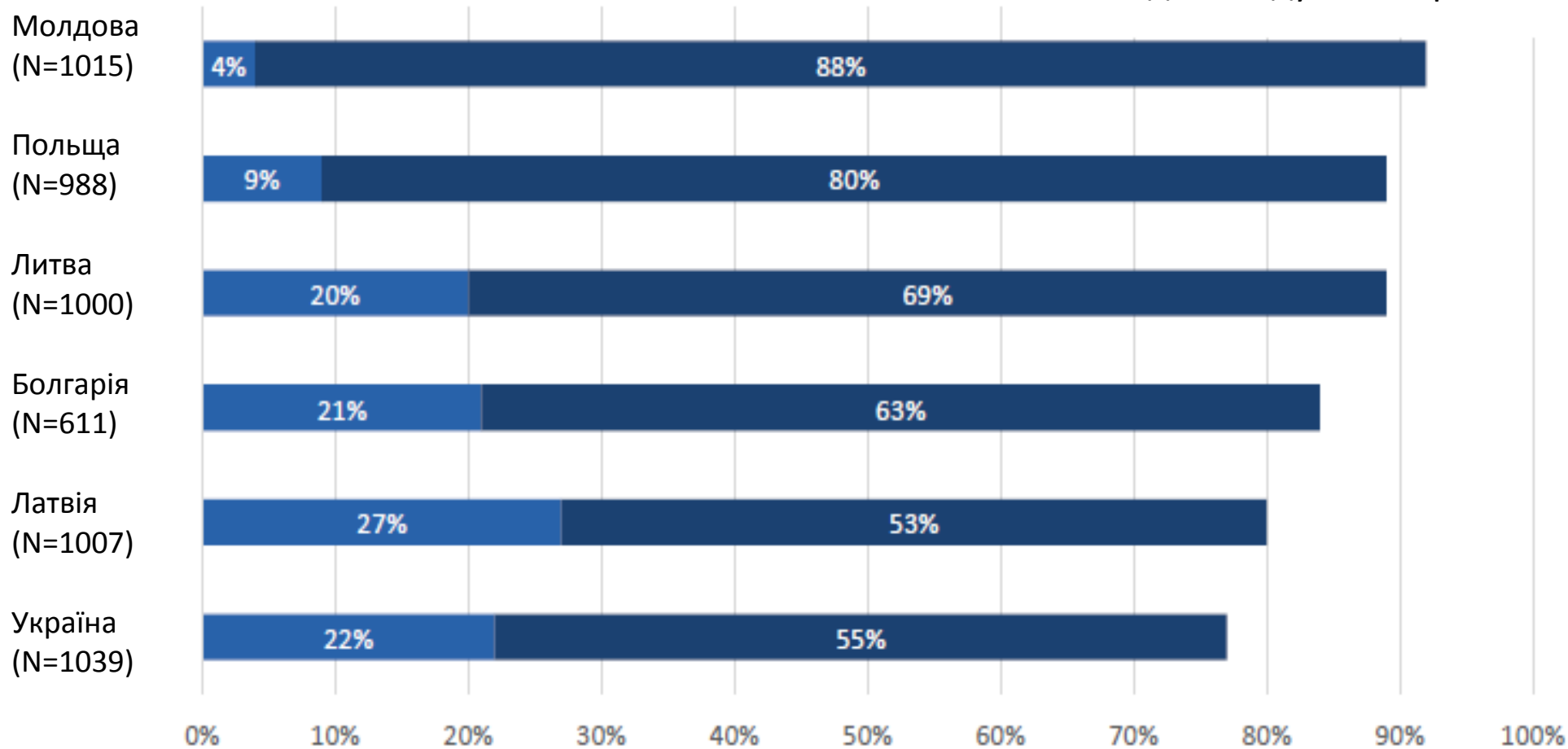
Комерційний кіберсекс як реальна проблема в країні

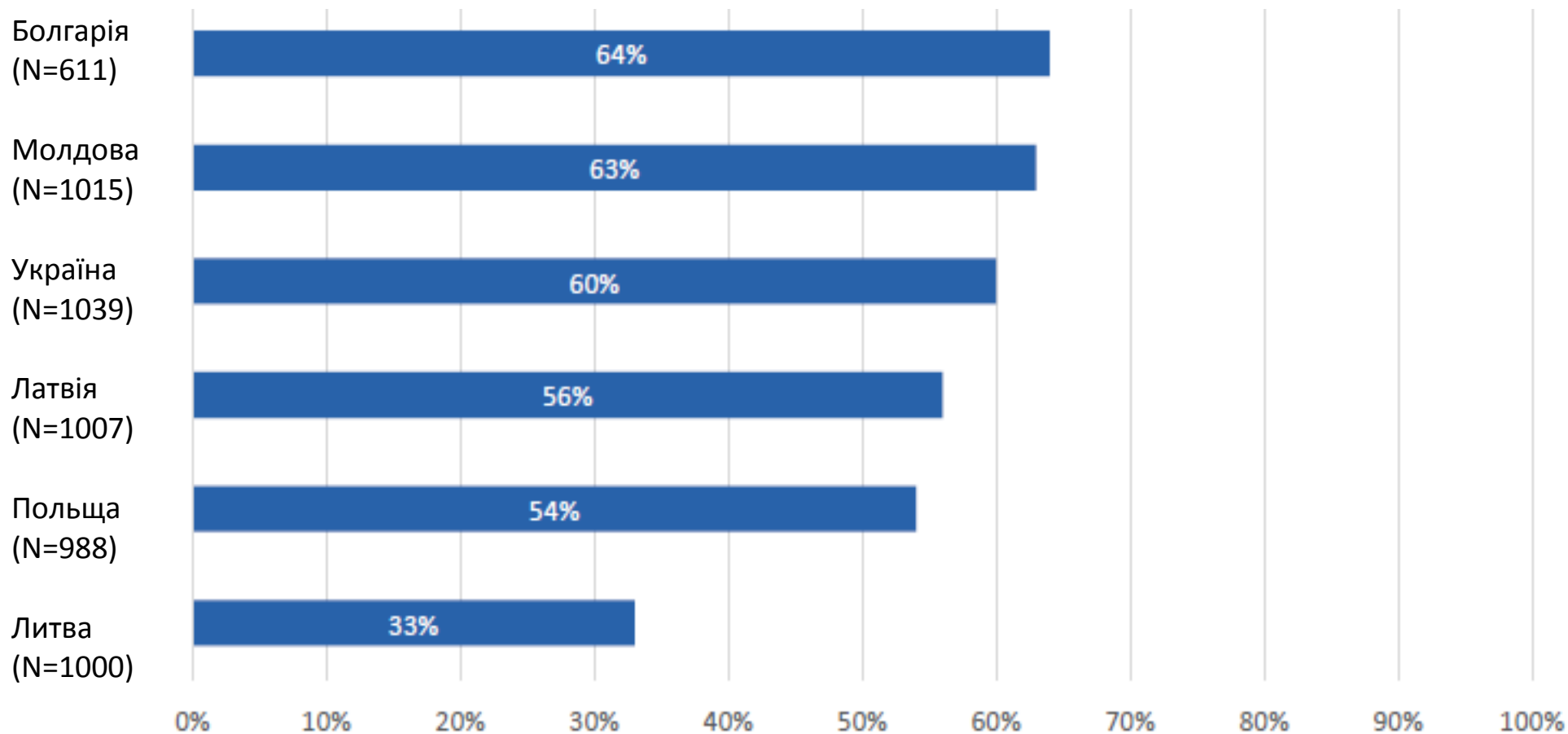
Спонсорство: негативна моральна оцінка

■ 4 ■ 5 - така поведінка є дуже аморальною

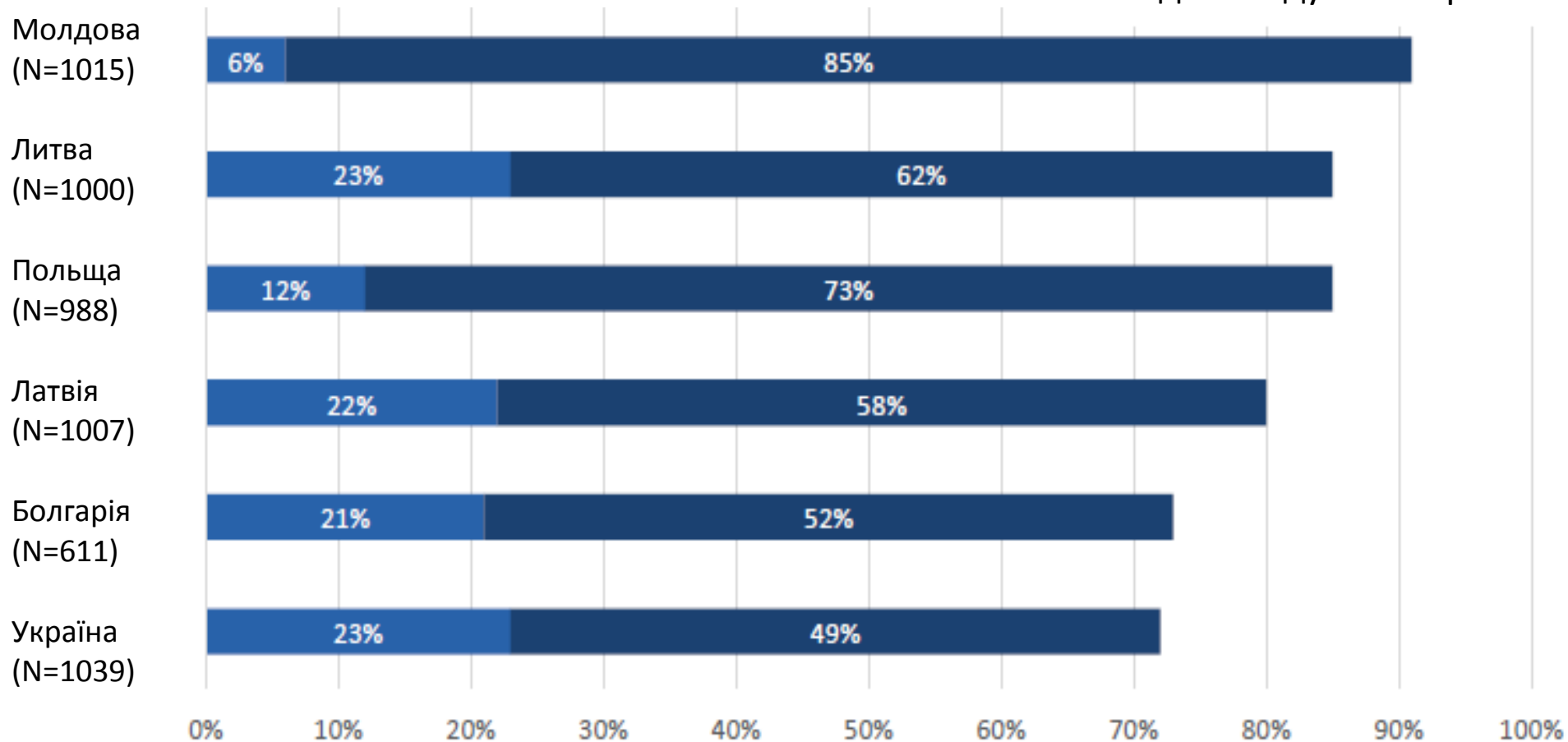
Спонсорство як реальна проблема в країні

Секс задля виживання: негативна моральна оцінка

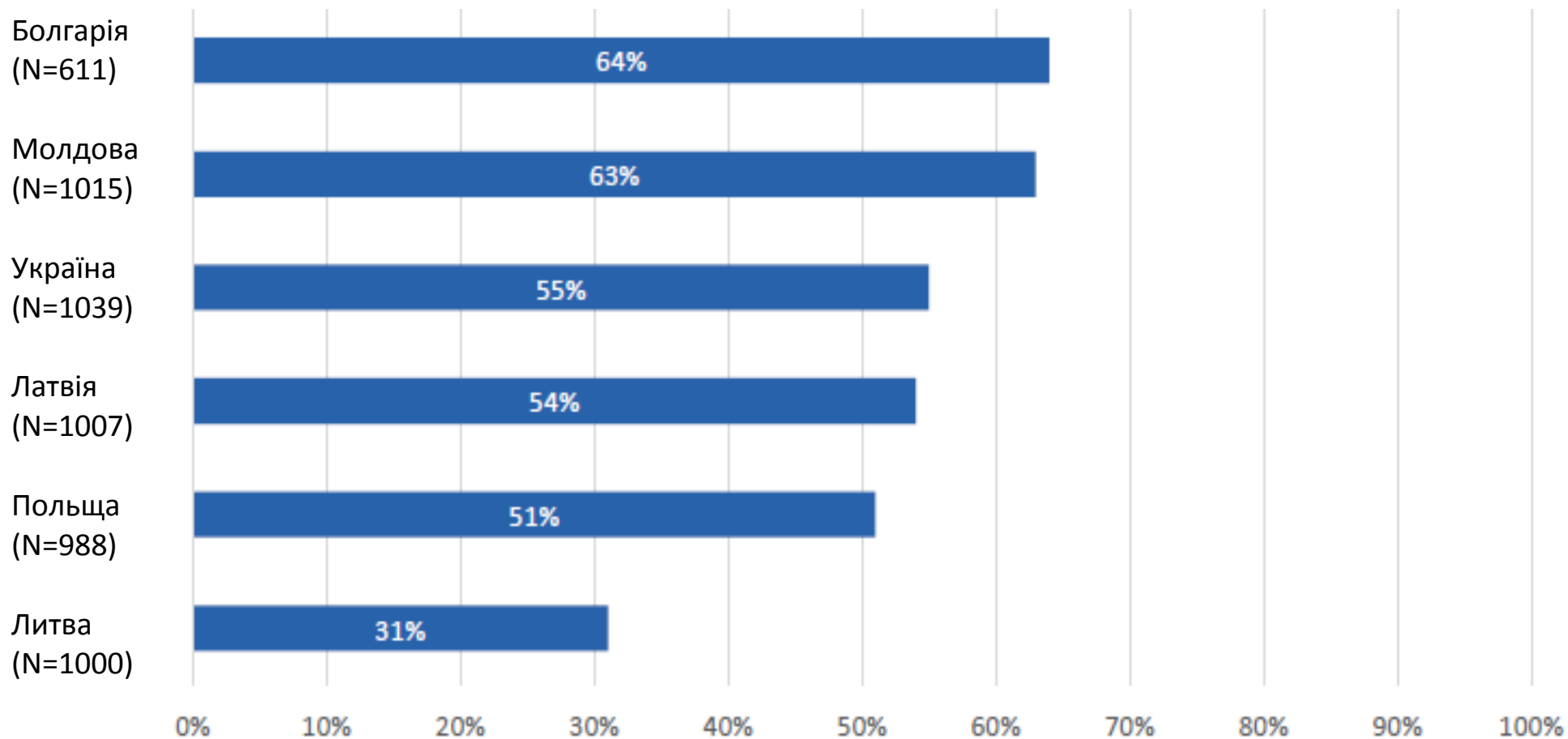
■ 4 ■ 5 - така поведінка є дуже аморальною

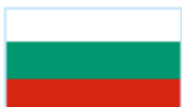

Секс задля виживання як реальна проблема в країні

МОТИВАЦІЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ НА ДУМКУ РЕСПОНДЕНТІВ

БОЛГАРІЯ

- Їх змушують важкі життєві обставини (61%)
- Брак уваги / недостатньо спілкування з батьками (15%)

МОЛДОВА

- Їх змушують важкі життєві обставини (61%)
- Вони хочуть мати модний одяг, електронні прилади тощо (52%)

ЛИТВА

- Вони хочуть мати модний одяг, електронні прилади тощо (67%)
- Їх змушують важкі життєві обставини (61%)

ПОЛЬЩА

- Вони хочуть мати модний одяг, електронні прилади тощо (47%)
- Їх змушують важкі життєві обставини (34%)

ЛАТВІЯ

- Вони хочуть мати модний одяг, електронні прилади тощо (67%)
- Вони хочуть зробити враження на своїх однолітків (55%)

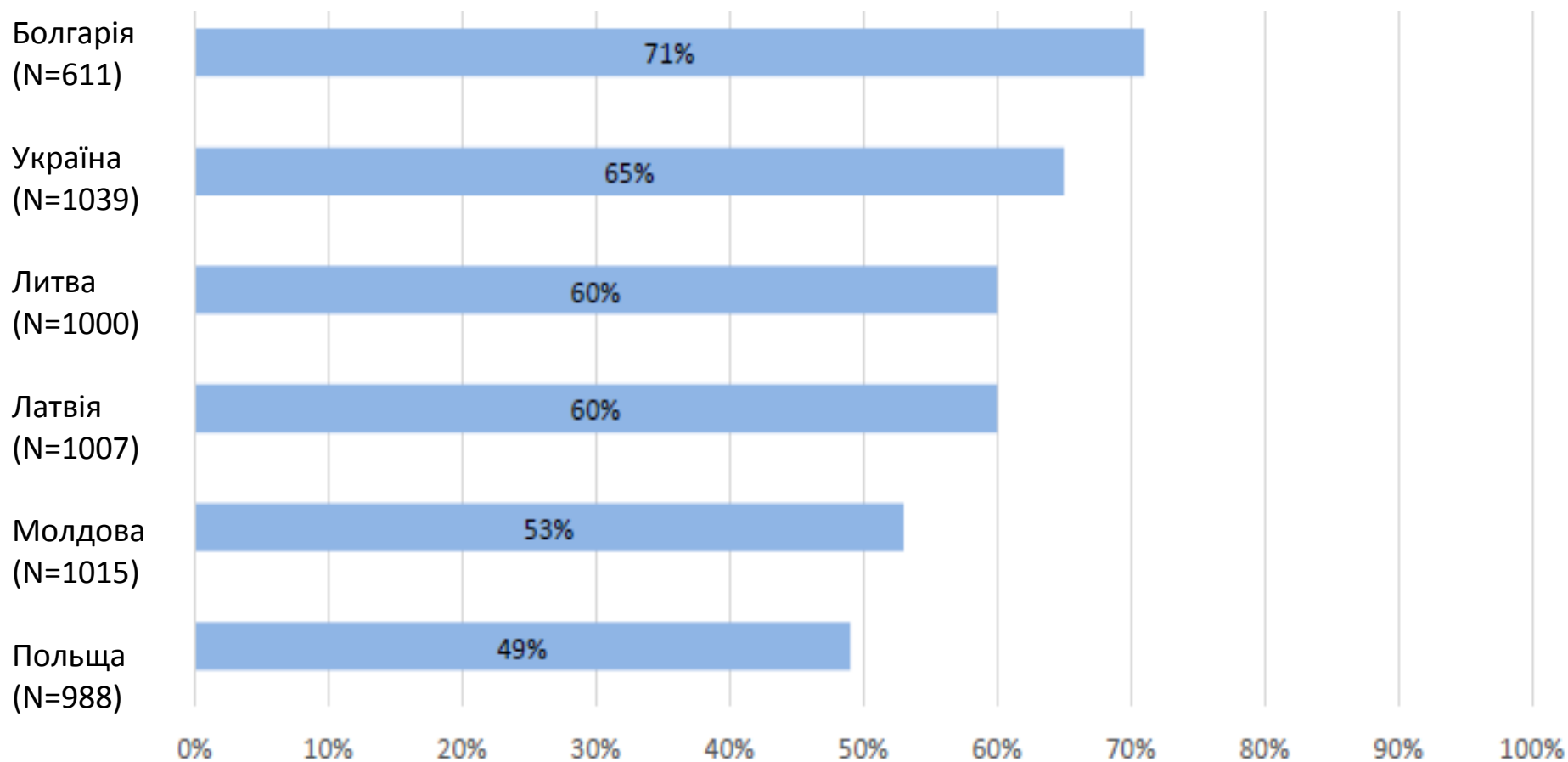
УКРАЇНА

- Вони хочуть мати модний одяг, електронні прилади тощо (67%)
- Їх змушують важкі життєві обставини (52%)

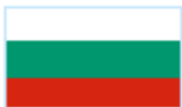
Існування груп ризику

Для деяких груп дітей і молоді існує вищий ризик залучення до надання сексуальних послуг за гроші або іншу винагороду

Групи ризику

БОЛГАРІЯ

- Діти і молодь із проблемних родин (зловживання алкоголем / наркотиками, насильство) (73%)
- Діти і молодь із незаможних родин (64%)

МОЛДОВА

- Діти і молодь із проблемних родин (зловживання алкоголем / наркотиками, насильство) (76%)
- Діти і молодь із незаможних родин (76%)

ЛИТВА

- Діти і молодь із проблемних родин (зловживання алкоголем / наркотиками, насильство) (89%)
- Їх змушують важкі життєві обставини (64%)

ПОЛЬЩА

- Діти і молодь із проблемних родин (зловживання алкоголем / наркотиками, насильство) (57%)
- Діти і молодь із незаможних родин (49%)

ЛАТВІЯ

- Діти і молодь із проблемних родин (зловживання алкоголем / наркотиками, насильство) (85%)
- Діти і молодь із родин, де батьки не мають часу на дітей (70%)

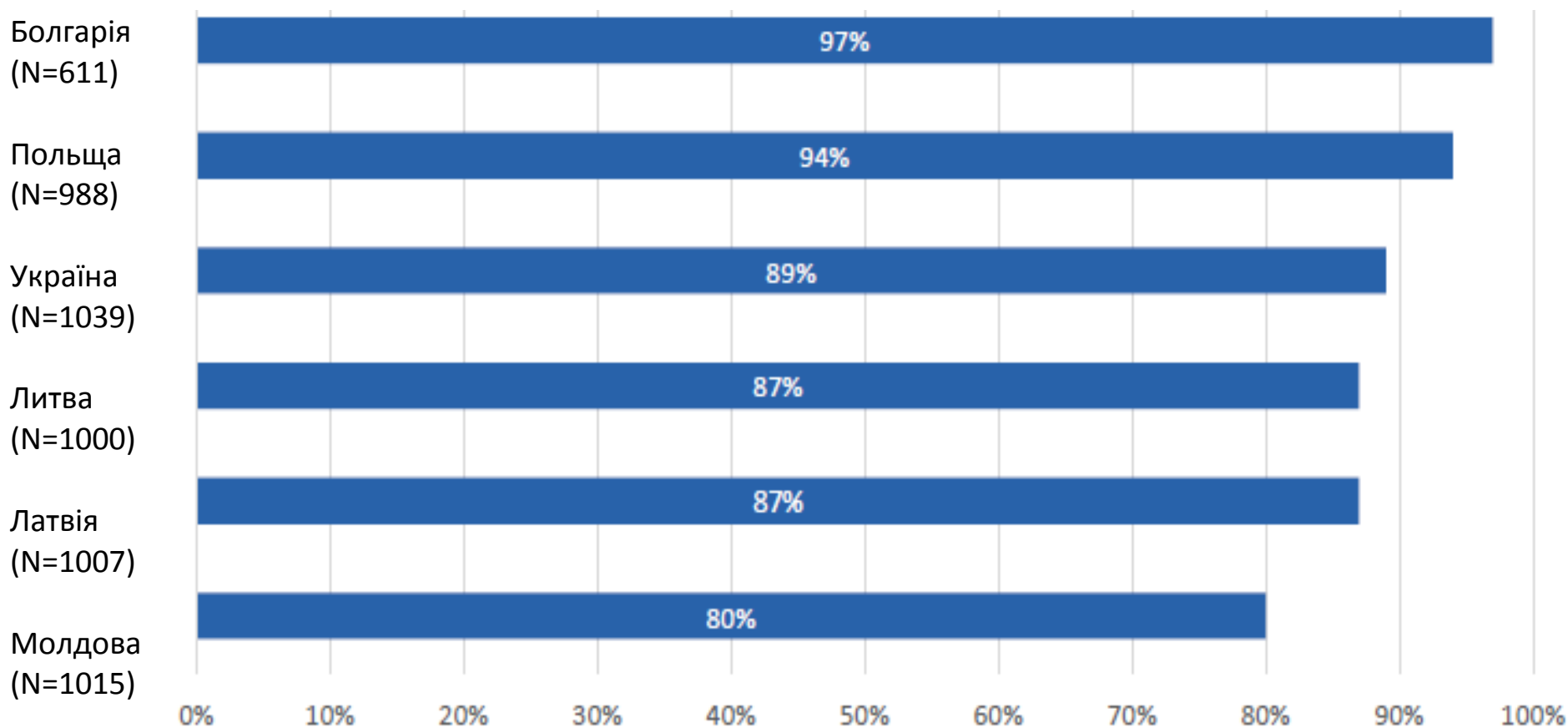
УКРАЇНА

- Діти і молодь із проблемних родин (зловживання алкоголем / наркотиками, насильство) (84%)
- Діти і молодь із родин, де батьки не мають часу на дітей (67%)

Підтримка запровадження покарань за різні вчинки: використання послуг (за ініціативою клієнта)

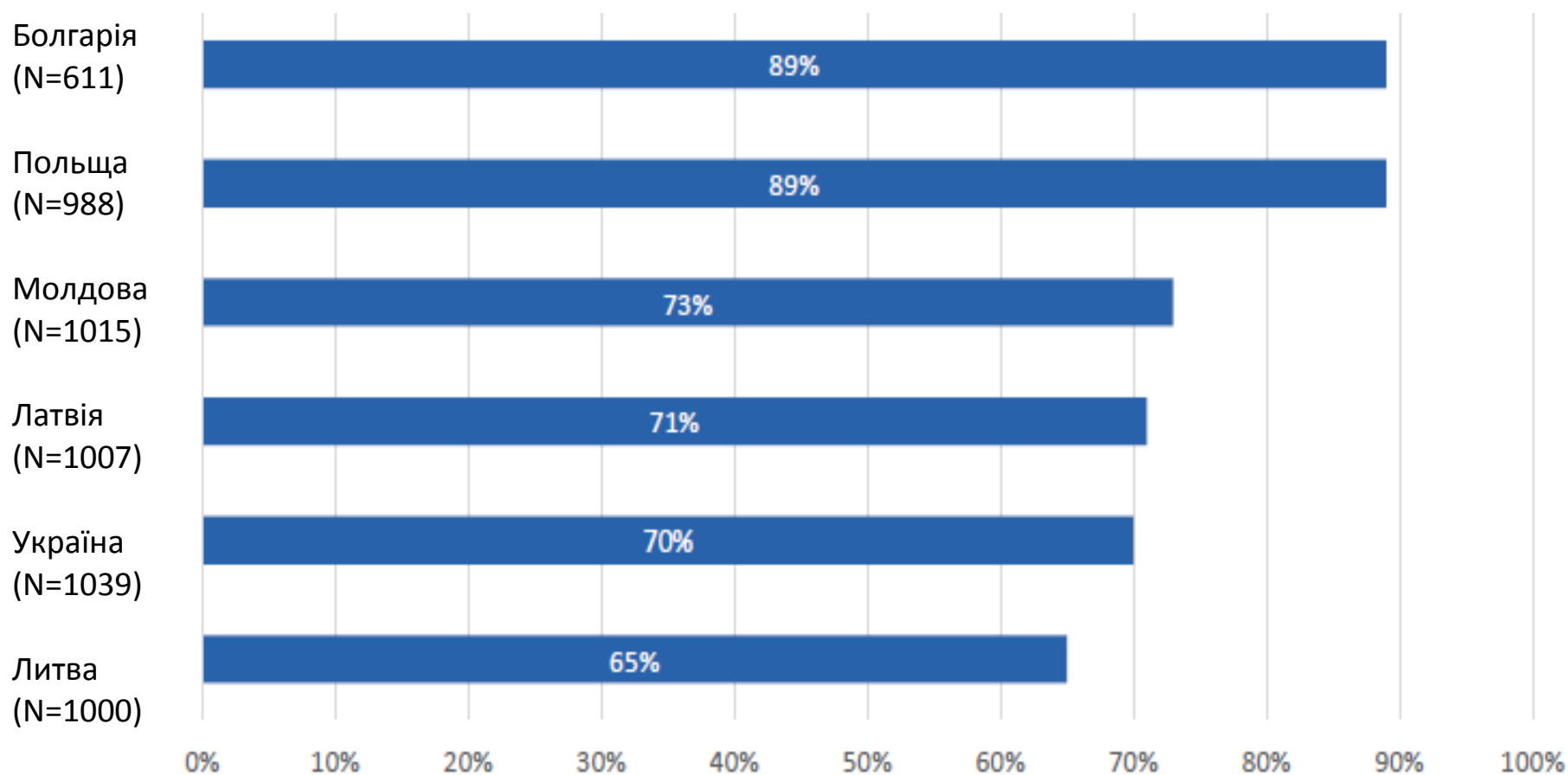
Користування сексуальними послугами, які надають особи віком від 15 до 18 років за гроші або іншу винагороду, якщо це відбувається за ініціативою клієнта

Підтримка запровадження покарань за різні вчинки: використання послуг (наданих за ініціативою дитини)

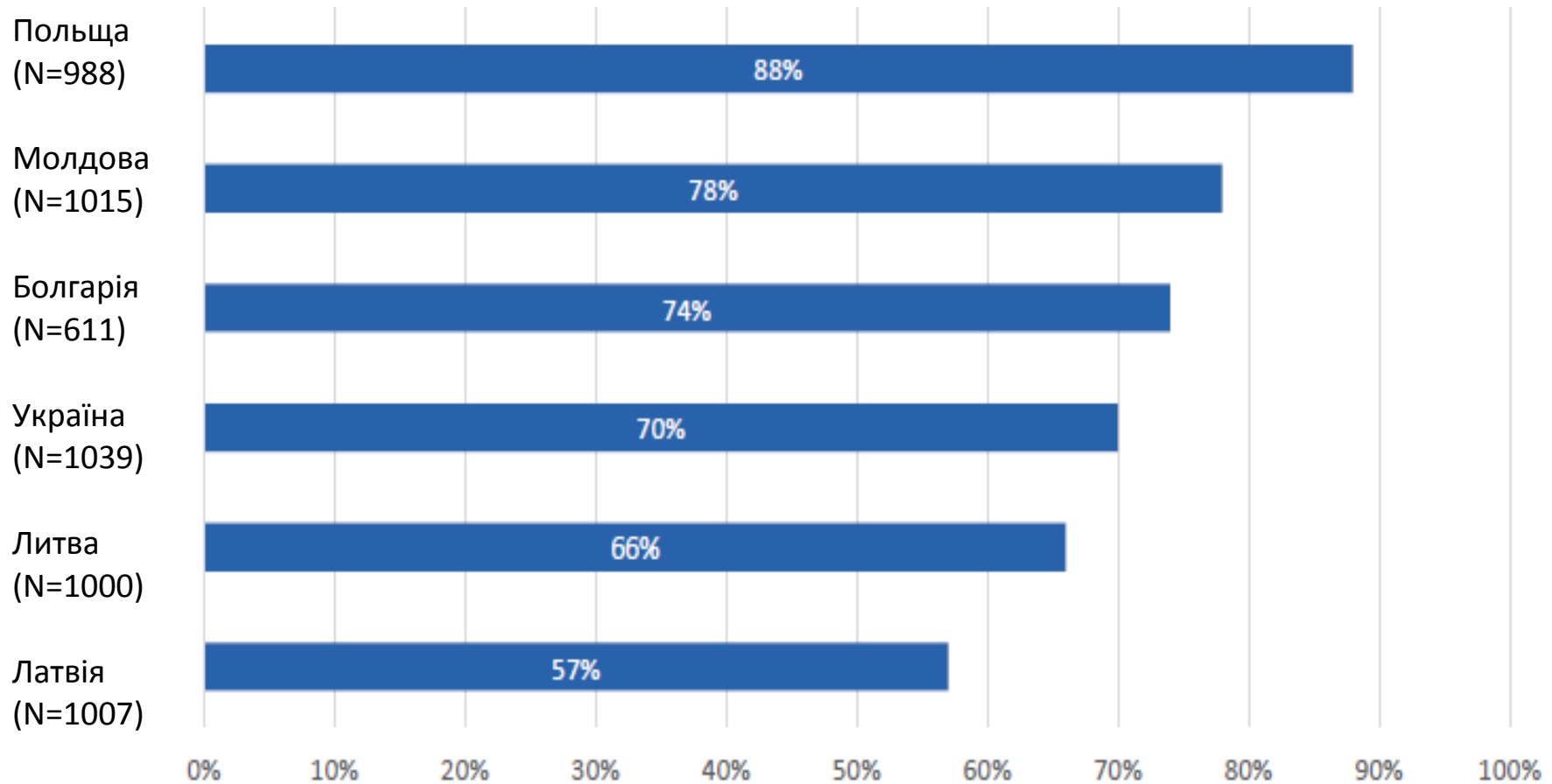
Використання сексуальних послуг, які надають особи віком від 15 до 18 років за гроші або іншу винагороду, якщо їх надання відбувається за ініціативою дитини

Підтримка запровадження покарань за різні вчинки: надання послуг

Надання сексуальних послуг особами віком від 15 до 18 років за гроші або іншу винагороду.

ЗАКОНОДАВЧИЙ КОНТЕКСТ У КРАЇНАХ ПРОЕКТУ

БОЛГАРІЯ – Користування сексуальними послугами, які надаються особами віком від 15 до 18 років в обмін на гроші або іншу винагороду, не є кримінальним злочином згідно з Кримінальним Кодексом Болгарії, незалежно від того, відбулося це за ініціативою клієнта або дитини. Проте в деяких випадках може відбуватися кримінальне переслідування на підставі тлумачення Верховного Суду. Стосовно конкретної поведінки дітей у Болгарії застосовується так званий Закон щодо боротьби з антисоціальною поведінкою неповнолітніх дітей (8-14 років) і підлітків (14-18). Цей закон, прийнятий у 50-і роки, запроваджує систему, яка функціонує паралельно системі кримінальної юстиції, і передбачає виправні заходи у випадках антисоціальної поведінки дітей. За останніми даним Національного інституту статистики у 2014 р. проституція знаходилося на 4-му місці серед видів антисоціальної поведінки, які переслідувалися найчастіше.

ЛИТВА – Згідно з Кримінальним Кодексом Республіки Литва користування сексуальними послугами, які надаються особами віком від 15 до 18 років в обмін на гроші або іншу винагороду, якщо немає ознак зґвалтування або сексуального насильства, карається громадськими роботами або штрафом, або обмеженням волі, або арештом, або позбавленням волі на строк до п'яти років незалежно від того, відбулося це за ініціативою клієнта або дитини. Згідно з Кодексом адміністративних правопорушень доросла особа або неповнолітня особа віком понад 16 років, яка надає сексуальні послуги, карається штрафом від 86 до 144 євро. Особа, яка надавала сексуальні послуги, не несе покарання за Кодексом про адміністративні правопорушення, якщо вона була залучена до проституції через свою фінансову залежність або службову підпорядкованість іншій особі, або була змушена до цього фізично або психологічно, або оманом, або є неповнолітньою і/або жертвою торгівлі людьми та визнається потерпілою в кримінальній справі.

ЗАКОНОДАВЧИЙ КОНТЕКСТ У КРАЇНАХ ПРОЕКТУ

ЛАТВІЯ – Користування сексуальними послугами, які надаються особами віком до 18 років в обмін на гроші або іншу винагороду, карається позбавленням волі незалежно від того, за чиєї ініціативи воно відбулося – клієнта або дитини.

МОЛДОВА – Користування сексуальними послугами, які надаються особами віком від 15 до 18 років в обмін на гроші або іншу винагороду, не несе за собою покарання, якщо контакт відбувся за ініціативи дитини.

Користування сексуальними послугами, які надаються особами віком від 15 до 18 років в обмін на гроші або іншу винагороду, якщо контакт відбувається за ініціативи клієнта, карається позбавленням волі від 3 до 7 років. Надання сексуальних послуг особами віком від 15 до 18 років в обмін на гроші або іншу винагороду не несе за собою відповідальності.

ПОЛЬЩА – Користування сексуальними послугами, які надаються особами віком від 15 до 18 років в обмін на гроші або іншу винагороду, карається позбавленням волі незалежно від того, за чиєї ініціативи воно відбулося – клієнта або дитини.

УКРАЇНА – Згідно з Кримінальним Кодексом Україна існує кримінальна відповідальність за «статеві стосунки з особою, яка не досягла статевої зрілості» (до 8 років позбавлення волі) і за «розбещення неповнолітніх» (до 8 років позбавлення волі), незалежно від того, за чиєї ініціативи відбувся контакт – клієнта або дитини.

IV. СТИСЛИЙ ОГЛЯД

СТАВЛЕННЯ ДО РІЗНИХ ВИДІВ КОМЕРЦІЙНОЇ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ДІТЕЙ І МОЛОДІ

МОРАЛЬНІ ОЦІНКИ ТА ПОШИРЕНІСТЬ ПРОБЛЕМИ НА ДУМКУ РЕСПОНДЕНТІВ

Усі розглянуті види комерційної сексуальної експлуатації дітей і молоді отримали **дуже негативні оцінки** в усіх шістьох країнах Центральної і Східної Європи, що брали участь у проекті. Молдавські респонденти надали найбільш негативні оцінки всіх видів комерційної сексуальної експлуатації (від 91% до 93%), а в Україні негативні оцінки виявилися найменшими (від 72% до 84%). Найбільш негативно оцінювалися **амбіційна проституція, комерційний кіберсекс і спонсорство**. Ставлення респондентів було відносно більш толерантним до **сексу за життя виживання**, проте воно залишалося дуже негативним.

Цю тенденцію можна пояснити тим, що на думку респондентів діти і молодь, залучені до цих видів комерційної сексуальної експлуатації, мають **різну мотивацію**. Якщо перші три види поведінки розглядаються як мотивовані **споживацьким ставленням до життя**, то секс за життя виживання є лише засобом забезпечити **основні потреби**.

СТАВЛЕННЯ ДО РІЗНИХ ВИДІВ КОМЕРЦІЙНОЇ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ДІТЕЙ І МОЛОДІ

МОРАЛЬНІ ОЦІНКИ ТА ПОШИРЕНІСТЬ ПРОБЛЕМИ НА ДУМКУ РЕСПОНДЕНТІВ

Одночасно в усіх країнах проекту, за винятком Литви, більшість респондентів вважають ці види поведінки **справжньою проблемою**, яка торкається багатьох людей у їхньому суспільстві. Особливо це стосується **амбіційної проституції** і меншою мірою **сексу задля виживання**.

Болгарія виділяється серед інших країн тим, що на думку респондентів поширеність усіх видів комерційної сексуальної експлуатації є найбільшою (від 64% до 71%). У Литві кількість респондентів, які визнавали існування «справжньої проблеми» в цих питаннях, була значно меншою, ніж в інших країнах (від 24% до 37%).

МОТИВАЦІЯ ДІТЕЙ І МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ НА ДУМКУ РЕСПОНДЕНТІВ

МОТИВАЦІЯ НА ДУМКУ РЕСПОНДЕНТІВ

Відповіді респондентів щодо мотивації дітей і молодих людей, залучених до комерційної сексуальної експлуатації, значно не відрізнялись для різних країн. Найчастіше респонденти згадували таку мотивацію: бажання мати модний одяг, косметику, електронні прилади, що відповідає споживацькому ставленню до життя, яке згадувалося вище, а також важкі життєві обставини, які змушують дітей до такої поведінки.

УЯВЛЕННЯ ПРО ГРУПИ РИЗИКУ

УЯВЛЕННЯ ПРО ГРУПИ РИЗИКУ

У всіх країнах **переважала думка**, що **існують групи дітей і молоді**, для яких **ризик** залучення до надання сексуальних послуг в обмін на гроші або іншу винагороду є вищим за інші групи.

У країнах проекту респонденти найчастіше згадували такі групи ризику: **діти і молодь із проблемних родин** (наприклад, де батьки зловживають алкоголем / наркотиками, де трапляються випадки насильства), **діти і молодь із незаможних родин**, а також **діти і молодь із родин, де батьки не мають часу на своїх дітей**.

ПІДТРИМКА ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОКАРАНЬ ЗА РІЗНІ ВИДИ КОМЕРЦІЙНОЇ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ

ПІДТРИМКА ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОКАРАНЬ

У всіх шістьох країнах проекту значна більшість респондентів висловила свою підтримку **запровадженню покарань** за різні види комерційної сексуальної експлуатації, зокрема, таких видів покарання як позбавлення волі, штраф, громадські роботи і судовий нагляд.

Підтримка запровадження таких покарань була максимальною щодо **користування сексуальними послугами**, які надаються особами віком від 15 до 18 років в обмін на гроші або іншу винагороду, коли це відбувається **за ініціативою клієнта**. Частка респондентів, які підтримали запровадження покарань за це, була найвищою в Болгарії (97%), а найнижчою – у Молдові (80%).

ПІДТРИМКА ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОКАРАНЬ ЗА РІЗНІ ВИДИ КОМЕРЦІЙНОЇ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ

ПІДТРИМКА ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОКАРАНЬ

Проте підтримка запровадження покарань за комерційну сексуальну експлуатацію була відносно нижчою, хоча і залишалася дуже потужною, у випадку **користування комерційними сексуальними послугами, якщо воно відбувалося за ініціативи дитини**. Знову найбільша частка респондентів, які підтримали запровадження покарань, була в Болгарії (89%) і Польщі (89%), а в Литві ця частка була значно нижчою – 65%.

Запровадження покарань за **надання комерційних сексуальних послуг дітьми** знайшло підтримку серед 88% польських респондентів, а в Литві цю думку поділяли 57% вибірки.

ЛІТЕРАТУРА

Декларация і порядок денний для дій. 1-й Світовий конгрес проти комерційної сексуальної експлуатації дітей (1996), Стокгольм. Завантажено з: http://www.ecpat.net/sites/default/files/stockholm_declaration_1996.pdf.

ECPAT International, FDN (2012), *Komercyjne wykorzystywanie seksualne dzieci. Pytania i odpowiedzi*. Завантажено з: www.fdn.pl/broszury-ulotki-i-plakaty.

FDN (2012), *Problem handlu dziećmi w Polsce i na świecie. Charakterystyka zjawiska i regulacje prawne*. Warszawa: Fundacja Dzieci Niczyje. Завантажено з: <http://fdn.pl/seksualne-i-komercyjne-wykorzystywanie-dzieci>.

FDN (2013), *Przemoc wobec dzieci w Polsce. Diagnoza i rekomendacje*. Warszawa: Fundacja Dzieci Niczyje.

Kühn G. (2014), *Komercyjne wykorzystywanie seksualne dzieci w kontekście podróży i turystyki*, *Dziecko krzywdzone*, 13(1).

Morawska A. (2004), *Wykorzystywanie seksualne dzieci dla celów komercyjnych –zarys problemu w perspektywie międzynarodowej*, in: *Wykorzystywanie seksualne dzieci. Teoria, badania, praktyka*. Warszawa: Fundacja Dzieci Niczyje.

Wojtkowska B. (2012), *Komercyjne wykorzystywanie dzieci*, *Dziecko Krzywdzone*, 2(39).

Włodarczyk J., Hamela M. (2011), *Komercyjne wykorzystywanie seksualne dzieci i młodzieży. Postawy wobec problemu. Raport z badań*. Warszawa: Fundacja Dzieci Niczyje. Downloaded from: <http://fdn.pl/badania-postaw>.

Włodarczyk J., Sajkowska M. (2013), *Wykorzystywanie seksualne dzieci. Wyniki Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci*, *Dziecko Krzywdzone*, 3(12).

Żurkowska D. (2015), *Komercyjne wykorzystywanie seksualne dzieci i młodzieży. Postawy Polaków wobec zjawiska w latach 2011-2014*, *Dziecko Krzywdzone*, X(X).